

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 338.486:711.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.35-20>

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ СТАРОПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

REVITALIZATION OF OLD INDUSTRIAL TERRITORIES ON THE BASIS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Омельяненко В.А.

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка;
Інститут економіки промисловості НАН України

Ковтун Г.І.

старший викладач кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Omelyanenko Vitaliy

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko;
Institute of Industrial Economics of National Academy of Sciences of Ukraine

Kovtun Galina

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

З метою модернізації й розвитку старопромислових територій на інноваційних засадах авторами обґрунтовано необхідність застосування проєктів, що передбачають використання механізмів державно-приватного партнерства, такої організаційно-економічної форми взаємодії влади та бізнесу, за якої держава виконує роль господарюючого суб'єкта як активного партнера, котрий стимулює структурну модернізацію галузей економіки та передбачає передачу бізнесу частини економічних, організаційних і управлінських функцій із виробництва суспільних благ, надання населенню суспільних послуг, управління державною власністю. В умовах переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку авторами визначено точки росту старопромислових територій України: інвестування у наукові дослідження та розробки, збільшення випуску наукоємної продукції, інституційні зміни на законодавчому рівні.

Ключові слова: ревіталізація, старопромислові території, державно-приватне партнерство, інновація.

In modern conditions there is a need for a comprehensive approach to solving problems of life and development of old industrial territories. In these conditions, the generally accepted world practice of public-private partnership is relevant, the advantage of which is to attract private business to traditionally public sectors of the economy, as well as the desire to eliminate the shortcomings of other management methods through optimal allocation of resources, responsibilities and risks. The aim of the article is to systematize the concept of revitalization of old industrial territories, research of tools for effective implementation of public-private partnership in the practice of revitalization of old industrial territories and possible directions of their development. It is determined that the points of innovative growth of the old industrial territories of Ukraine should be investments in research and development, increase in the production of science-intensive products, institutional changes at the legislative level. In order to modernize and develop old industrial areas on an innovative basis, the authors substantiate the need for projects involving public-private partnership mechanisms, such organizational and economic form of interaction between government and business, in which the state acts as a business entity as an active partner that stimulates structural modernization of economic sectors and provides for the transfer of business part of the economic, organizational and managerial functions of production of public goods, provision of public services,

management of state property. In the context of the transition of Ukraine's economy to an innovative path of development, the authors identified the growth points of the old industrial territories of Ukraine: investing in research and development, increasing the production of science-intensive products, institutional changes at the legislative level. The experience of recent years shows that with a properly formed structure of public-private partnership mechanisms, this organizational and legal form is extremely beneficial for both public and private sectors, and for the society.

Keywords: *revitalization, old industrial territories, public-private partnership, innovation.*

Постановка проблеми. В наш час в теорії та практиці управління спостерігаються тенденції відмови від жорстких ієрархічних систем управління та перехід до горизонтальних мережових структур. Відбувається переосмислення сформованих у системі управління процесів, відносин та розробка теоретико-методологічних основ і механізмів формування організацій нового типу, в яких закладено властивості саморозвитку. Сучасна парадигма формування громадянського суспільства – це поступова передача інститутам громадянського суспільства функцій держави, насамперед у системі регулювання тих чи інших сфер діяльності.

Досягнення перспективних цілей старопромислових територій передбачає активізацію потенціалу їх саморозвитку. Незважаючи на те, що окремі фактори саморозвитку території можуть покращуватися без участі органів влади та управління, органи місцевого самоврядування можуть активно впливати на ці фактори, досягаючи поставлених результатів за всіма основними напрямками. При цьому ключовим моментом управління є визначення точок росту на основі стимулювання процесів самоорганізації. Точки росту повинні мати синергетичний потенціал, необхідний для розвитку територій. Вплив на ці точки через інтенсифікацію процесів саморозвитку та підвищення ефективності управління має призвести до такого економічного зростання, яке дозволило б забезпечити збалансований розвиток старопромислових територій з урахуванням поточних інноваційних трендів.

Отже, постає необхідність використання комплексного підходу до розв'язання питань життєдіяльності та розвитку старопромислових територій. В цих умовах актуальною є загальноприйнята світова практика державно-приватного партнерства (ДПП), перевагою якого є залучення бізнесу до проєктів ревіталізації та прагнення нівелювати недоліки інших шляхів розвитку старопромислових територій через оптимальний розподіл ресурсів, сфер відповідальності та ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З середини ХХ ст. проблеми старопромислових територій стають об'єктом дослідження економічної науки. В цей період учені аналізують кризову ситуацію в колишніх індустріальних центрах Європи та США й намагаються обґрунтувати причини деіндустріалізації. Надалі інтерес дослідників спрямований на систематизацію

проблем старопромислових територій та розробку сценаріїв їх ревіталізації.

Значення ревіталізації зросло на початку ХХІ ст. Внаслідок глобалізаційних процесів та загострення конкуренції у світовій економіці відбулося переміщення виробничих центрів із розвинених країн до країн, що розвиваються, яке спровокувало в КНР та Південній Кореї кризові ситуації, характерні для старопромислових територій Європи та США. Ці процеси призвели до розгляду проблем старопромислових територій як частини глобальних економічних процесів.

Процесу ревіталізації старопромислових територій присвячено чимало робіт закордонних науковців. В Кембриджському словнику ревіталізація трактується як процес відновлення розвитку, зростання, успішності [1]. Економісти Марк Дж. Меліц і Пол Кругман (США) в наукових працях визначили фактори конкурентних переваг територій, до яких відносили: 1) фактори поза діяльністю людей: забезпеченість природними ресурсами та географічне розташування території; 2) фактори, що є результатом діяльності людей і суспільства: ефект агломерації; інфраструктура, людський капітал; інституційний капітал, що покращує інвестиційний клімат країни, сприяє мобільності населення та поширенню інновацій тощо [2]. Сутність ревіталізації С. Качмарек (Польща) визначає як «певну послідовність запланованих заходів, спрямованих на відновлення економіки та зміну просторової та функціональної структури деградованих районів міста. Це процес, який може бути застосований до міських районів різного цільового призначення, таких як промислові, військові, порти, житлові будинки, транспортна інфраструктура» [3]. Учені М. Лірі та Дж. Маккарті (Велика Британія) підкреслюють важливість та системність ревіталізації [4].

Вітчизняні дослідники розглядають різні аспекти розвитку старопромислових територій та ревіталізації. Так, Броневицький А. П. [5], Дмитренко А. Ю. та Кузьменко Т. Ю. [6] значну увагу приділяють ревіталізації промислових територій у великих містах України, учені Гнатюк Л. Р. та Мельник М. В. [7] досліджують ревіталізацію промислових об'єктів на прикладі м. Київ; наукові дослідження Осиченко Г. О. [8] присвячено питанням реконструкції історичних промислових об'єктів; П. В. Гудзь [9] аналізує управлінські практики планування розвитку промислових міст шляхом ревіталізації; екологічні

проблеми ревіталізації є об'єктом дослідження Савйовського В. В., Броневицького А. П., Каржинерової О. Г. [10].

Проте дослідження вітчизняних науковців переважно стосуються проблем ревіталізації з метою поліпшення містобудування та збереження пам'яток історико-культурної спадщини. Ревіталізація – це процес, що характеризується комплексністю та тривалістю, основною метою якого є відновлення економіки в поєднанні з заходами щодо вирішення соціально-економічних і екологічних проблем території, тісно пов'язана з концепцією та принципами сталого розвитку економіки.

Ревіталізація передбачає звільнення деградованих (або депресивних) територій від кризи за допомогою проєктів, які об'єднують дії для добробуту місцевої громади, простору й місцевої економіки (в цілому), територіально сфокусовані та здійснюються у співпраці з місцевою громадою [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку виникає необхідність використовувати адекватні організаційно-економічні форми, що сприяють модернізації галузей економіки країни [12, с. 64]. Такою організаційно-економічною формою взаємодії влади та бізнесу є державно-приватне партнерство – порівняно нове явище в сучасній економіці України, за якого держава виконує роль господарюючого суб'єкта як активного партнера, котрий стимулює структурну модернізацію галузей економіки та передбачає передачу бізнесу частини економічних, організаційних і управлінських функцій з виробництва суспільних благ, надання населенню суспільних послуг, управління державною власністю.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація поняття ревіталізації старопромислових територій, дослідження інструментів ефективної імплементації державно-приватного партнерства в практику ревіталізації старопромислових територій та можливих напрямів їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою економічного зростання в Україні, як і в інших країнах світу, становлять традиційні сектори економіки, що створюють матеріальні продукти. Однак, ці сектори економіки за своєю економічною та історичною природою є старопромисловими, а, отже, потребують модернізації та розвитку на інноваційних засадах.

Характерними ознаками старопромислових територій вважаються: історично сформована вузька спеціалізація з домінуванням у ній індустріальних галузей; переважання використання застарілих технологій; виробництво промислової продукції низького рівня наукоємності; локалізація ринків збуту продукції;

низький рівень сприйняття інноваційних технологій. Особливості розвитку старопромислових територій дослідники пов'язують також з соціально-економічними проблемами, як старіння населення, висока смертність, міграція, зростання соціального навантаження на робітників. Ці проблеми стримують інноваційний розвиток територій. Виникає своєрідне замкнене коло проблем, вирішення яких перебуває в площині взаємодії економічних суб'єктів усіх рівнів: адекватне реагування промислових підприємств на умови функціонування, що змінюються, повинні бути підкріплені ефективною інституційною політикою регіону і держави.

Отже, старопромисловий регіон – це певна територія, на якій історично відбулася концентрація індустріальних галузей, що має у своєму розпорядженні потенціал для збільшення виробництва наукоємної продукції, шляхом інноваційної трансформації свого виробничого комплексу з удосконаленням економічних відносин.

Аналіз зарубіжної практики дозволяє сформулювати уявлення про основні інструменти ревіталізації старопромислових територій, умови та результати їх використання і, головне, можливості їх застосування в українських реаліях. Розрізняється роль різних рівнів влади у процесі ревіталізації старопромислових територій. У європейській моделі ключові рішення приймалися на рівні територій при взаємодії з місцевим самоврядуванням, а центральна влада надавала фінансову та інформаційну підтримку регіональним ініціативам. У США ж уряд визначав загальний вектор розвитку промисловості, а вирішенням проблем конкретних старопромислових територій займалося переважно місцеве самоврядування. У свою чергу, в азіяцькій моделі зберігається строга ієрархія з домінуванням впливу центральної влади, тоді як регіони та муніципалітети залишаються лише виконавцями. На відміну від європейських і американських старопромислових регіонів КНР та Південної Кореї спочатку розвивалися під пильною увагою держави.

Кожна з наведених моделей має свої сильні та слабкі сторони. До переваг азіяцької моделі можна віднести послідовність державної політики, її націленість на вирішення системних проблем обробної промисловості (надвиробництво, висока боргова залежність, невідповідність екологічним стандартам тощо), фінансову підтримку населення. Водночас такий підхід потребує значних фінансових ресурсів, провокує кризу в окремих галузях традиційної промислової спеціалізації, зберігає залежність промисловості від державної підтримки, унеможливорює адаптацію загальної стратегії під потреби конкретних територій.

Проведений аналіз успішних проєктів з ревіталізації старопромислових територій дозволив

зробити висновок про важливість публічно-приватного партнерства. Для підтвердження цього можемо навести висновок експертів: якщо потенціал міста достатній лише для створення невеликого об'єкта менш ніж 2 000 м², то часто його реалізація неможлива без суттєвої державної підтримки [13]. Державно-приватне партнерство – це система взаємовідносин між державою та суб'єктами приватного підприємництва, спрямованих на досягнення результатів у традиційно державних сферах економічної та соціальної діяльності, що визначаються через відповідні договори на умовах збалансованого розподілу прав, зобов'язань, ризиків, витрат та вигід.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 1.01.2022 на умовах державно-приватного партнерства укладено 193 договори, з яких реалізується 31 договір (22 – концесійних договорів, 5 – договорів про спільну діяльність, 4 – інші договори), 162 договорів не реалізується (119 – не виконується, 43 – розірвані чи закінчився термін дії) [14]. Територіальний та секторальний аспект розподілу угод державно-приватного партнерства в Україні наведено на рис. 1.

Рис. 1 свідчить, що проекти державно-приватного партнерства не є поширеним явищем й географічно їх реалізація по країні відбувається нерівномірно (найбільша кількість – у Закарпатській, Львівській та

Миколаївській областях), зокрема недостатньо у старопромислових регіонах.

Одним із трендів розвитку державно-приватного партнерства у розвинених країнах є державна підтримка певного типу партнерства або у певній галузі (напряму). Протягом відбору й підготовки проєктів органи державного управління просувають пріоритетні сектори економіки, для яких державою визнано доцільним або соціально важливим, а світовим досвідом – більш успішним (табл. 1).

Для України важливо, що поряд із реальними перевагами використання механізму державно-приватного партнерства (зниження державних витрат та економія ресурсів, поділ відповідальності та ризиків з приватним сектором, доступ до технологічних та управлінських інновацій, розвиток окремих підприємств та секторів економіки, територій і регіонів) у сфері взаємодії держави з приватним бізнесом при ревіталізації можемо виділити такі проблеми, що становлять загрозу його ефективності:

- брак інформації щодо запланованих проєктів державно-приватного партнерства (коли уряди розробляють їх для наперед визначеного інвестора);
- відсутність достатнього досвіду у приватному бізнесі, потенціалу та навичок у державному секторі;
- неготовність державної інфраструктури прийняття рішень до реалізації проєктів;

Рис. 1. Договори, що укладені на умовах державно-приватного партнерства (територіальний та секторальний аспект) станом на 01.01.2022 [14]

Таблиця 1

**Пріоритетні напрямки державно-приватного (ДПП)
та публічно-приватного партнерства (ППП) в деяких країнах світу [15]**

Пріоритетні напрямки ДПП та ППП	Велика Британія	Канада	Греція	Ірландія	Австралія	Нідерланди	Іспанія	США
1. Об'єкти інфраструктури (школи, лікарні, тюрми)	+	+				+		+
2. Оборонні об'єкти	+							
3. Автомобільні дороги	+		+	+		+	+	+
4. Енергетика		+						
5. Транспорт		+	+	+	+			+
6. Захист навколишнього середовища, водні ресурси		+						+
7. Водопостачання та водовідведення		+						+
8. Рекреаційні об'єкти		+						
9. Інформаційні технології та цифровізація		+						+
10. Охорона здоров'я та освіта		+				+		+
11. Системи життєзабезпечення					+	+	+	
12. Громадський житловий сектор						+		+

– ризик втрати контролю над традиційно державними сферами економіки;

– високий рівень фінансування в приватному секторі, що призводить до зростання загальних витрат за проектом);

– неможливість оптимального розподілу ризиків між учасниками.

Практика та методологія державно-приватного партнерства, напрацьовані за десятиліття у країнах з різним рівнем розвитку економіки, показали, що даний механізм не завжди придатний для розв'язання проблем ревіталізації конкретного підприємства, галузі чи регіону. Основними умовами успішної підготовки та реалізації різних форм державно-приватного партнерства при ревіталізації, що сприяють підвищенню їхньої результативності, ефективності та прийняття суспільством, є наступні:

– розробка реальних проєктів ревіталізації, що вирішують актуальні завдання та задовольняють базові потреби розвитку конкретної галузі, підприємства, регіону, території та спільноти;

– врахування думки та вимог населення територій та працівників підприємств через механізм громадських слухань соціально значущих проєктів, що стосуються інтересів суспільства, колективного обговорення проєктів розвитку підприємства з поясненнями переваг та результатів їх реалізації, загроз та вигод для працівників;

– інформаційна підтримка у ЗМІ суспільно значущих проєктів для зниження соціальної

напруженості та зростання рівня їх схвалення, що дозволить подолати опір негативним наслідкам реалізації проєктів ревіталізації;

– створення ефективних органів суспільного контролю за реалізацією великих проєктів ревіталізації, що стосуються інтересів місцевих органів влади, мешканців територій та бізнесу;

– кадрове забезпечення успішної реалізації проєктів державно-приватного партнерства за рахунок стажувань фахівців у міжнародних організаціях, що займаються даною проблематикою, відповідних інститутах при урядах країн, що активно й результативно використовують механізми ДПП; запрошення іноземних експертів, які у процесі роботи у команді з управління проєктом зможуть передати власний досвід на практиці; взаємодії з закладами вищої освіти та спеціалізованими навчальними центрами, які готують спеціалістів у сфері управління проєктами;

– якісне методичне забезпечення процедур управління проєктами шляхом формування загальнодоступної національної бази проєктів, а також розробки (прийняття стандартів міжнародних організацій) сертифікованої допомоги з управління проєктами ДПП, що описує його основні підходи, методики та особливості використання у різних галузях економіки.

Висновки. Точками інноваційного росту старопромислових територій України мають стати інвестування у наукові дослідження та розробки, збільшення випуску наукоємної продукції, інституційні зміни на законодавчому рівні. Для формування інноваційної системи

старопромислових територій необхідно застосувати інтеграцію бізнесу та держави.

Досвід останніх років свідчить, що за умови правильно сформованої структури використання механізмів державно-приватного партнерства, ця організаційно-правова форма є надзвичайно вигідною як для державного, так і для приватного сектора, і особливо для населення.

Розвиток ефективних інститутів взаємодії держави та бізнесу є однією з важливих умов

формування ефективної економічної політики з модернізації старопромислових територій, підвищення інноваційної активності, розвитку економічної та соціальної інфраструктури.

Державно-приватне партнерство при вирішенні задач ревіталізації передбачає використання лізингових та концесійних механізмів, фінансування з залученням приватних інвестицій, соціальних програм й інвестиційних проєктів, що мають місцеве та загальнодержавне значення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Revitalization. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/revitalization?q=revitalization> (дата звернення: 24.05.2022).
2. Krugman, P. Obstfeld Maurice International Economics: Theory and Policy, Global Edition (Inglese) Copertina flessibile. 3 lug 2014.
3. Kaczmarek S. Rewitalizacja terenów przemysłowych. Nowy wymiar w rozwoju miast. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2001. 133 s.
4. Leary, Michael E., McCarthy, J. (Eds.). The Routledge Companion to Urban Regeneration. London: Routledge. 2013. 616 s. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203108581> (дата звернення: 24.05.2022).
5. Броневицький А. П. Особливості організації будівельного виробництва під час ревіталізації промислових будівель та споруд. *Будівельне виробництво*. 2016. № 60. С. 43–47.
6. Дмитренко А. Ю., Кузьменко Т. Ю. Ревіталізація промислових територій та об'єктів у великих містах України. *Містобудування та територіальне планування*. 2020. Вип. 72. С. 70–78. URL: http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/02/2020/МТР72_A5.pdf (дата звернення: 24.05.2022).
7. Гнатюк Л. Р., Мельник М. В. Ревіталізація промислових об'єктів на прикладі м. Київ. Теорія і практика дизайну. Технічна естетика. 2019. Вип. 16. С. 52–67.
8. Осиченко Г. О. Щодо питання реконструкції історичних промислових об'єктів. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2019. № 17–18. С. 182–193.
9. Гудзь П. В. Управлінські практики планування розвитку промислових міст шляхом ревіталізації територій. *Економічні інновації*. № 64. 2017. С. 71–76.
10. Савйовський В. В. Броневицький А. П. Каржинерова О. Г. Ревіталізація – екологічна реконструкція міської забудови. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2014. № 8. С. 47–52. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vrabria_2014_8_10.pdf (дата звернення: 24.05.2022).
11. Сич О. А. Ревіталізація як складова стратегії розвитку міста. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2020. № 99. С. 66–73. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/16720> (дата звернення: 24.05.2022).
12. Ковтун Г. І., Линник С. О. Стратегічні аспекти розвитку державно-приватного партнерства в Україні (інноваційний аспект). *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Випуск 11. С. 64–70. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/11-2019/12.pdf> (дата звернення: 24.05.2022).
13. Сталий розвиток старопромислових регіонів України: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. Омеляненка В. А. Суми : Триторія, 2021. 298 с.
14. Стан здійснення ДПП в Україні. Департамент інвестицій Міністерства економіки України. 2021. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 24.05.2022).
15. Малін О. Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року : Аналітичний звіт. Одеса, 2020. 31 с.
16. Отчет о глобальной продовольственной политике. Краткий обзор. Международный исследовательский институт продовольственной политики. 2019.

REFERENCES:

1. Revitalization. Cambridge Dictionary. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/revitalization?q=revitalization>.
2. Krugman P. (2014) Obstfeld Maurice International Economics: Theory and Policy, Global Edition (Inglese) Copertina flessibile.
3. Kaczmarek S. (2001) *Revitalization of post-industrial areas. A new dimension in urban development*. Lodz: Publishing House of the University of Lodz. (in Polish)
4. Leary M.E., McCarthy J. (Eds.) (2013) *The Routledge Companion to Urban Regeneration*. London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203108581>.

5. Bronevtskyi A. P. (2016) Osoblyvosti orhanizatsii budivelnoho vyrobnytstva pid chas revitalizatsii promyslovykh budivel ta sporud [Features of the organization of construction production during the revitalization of industrial buildings and structures]. *Construction production*, no. 60, pp. 43–47. (in Ukrainian)
6. Dmytrenko A. Yu., Kuzmenko T. Yu. (2020) Revitalizatsiia promyslovykh terytorii ta ob'ektiv u velykykh mistakh Ukrainy [Revitalization of industrial territories and facilities in large cities of Ukraine]. *Urban planning and spatial planning*, vol. 72, pp. 70–78. Available at: http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/02/2020/MTP72_A5.pdf (accessed 24 May 2022).
7. Hnatiuk L. R., Melnyk M. V. (2019) Revitalizatsiia promyslovykh ob'ektiv na prykladi m. Kyiv [Revitalization of industrial facilities on the example of Kyiv]. Theory and practice of design. *Technical aesthetics*, vol. 16, pp. 52–67. (in Ukrainian)
8. Osychenko H. O. (2019) Shchodo pytannia rekonstruktsii istorychnykh promyslovykh ob'ektiv [On the issue of reconstruction of historic industrial facilities]. *Architectural Bulletin of KNUBA*, no. 17–18, pp. 182–193. (in Ukrainian)
9. Hudz P. V. (2017) Upravlinski praktyky planuvannia rozvytku promyslovykh mist shliakhom revitalizatsii terytorii [Management practices of planning the development of industrial cities by revitalization of territories]. *Economic innovations*, no. 64, pp. 71–76. (in Ukrainian)
10. Saviovskyi V. V., Bronevtskyi A. P., Karzhyneroва O. H. (2014) Revitalizatsiia – ekolohichna rekonstruktsiia miskoi zabudovy [Revitalization – ecological reconstruction of urban development]. *Bulletin of the Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture*, no. 8, pp. 47–52. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpabia_2014_8_10.pdf (accessed 24 May 2022).
11. Sych O. A. (2020) Revitalizatsiia yak skladova stratehii rozvytku mista [Revitalization as a component of the city development strategy]. *Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazina. Economic Series*, vol. 99, pp. 66–73. Available at: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/16720> (accessed 24 May 2022).
12. Kovtun H. I., Lynnyk S. O. (2019) Stratehichni aspekty rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini (innovatsiynyi aspekt) [Strategic aspects of public-private partnership development in Ukraine (innovation aspect)]. *Public administration in Ukraine*, vol. 11, pp. 64–70. Available at: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/11-2019/12.pdf> (accessed 24 May 2022).
13. Omelyanenko V. (ed.) (2021) Stalyi rozvytok staropromyslovykh rehioniv Ukrainy: innovatsiynyi vymir: kolektyvna monohrafiia [Sustainable development of old industrial regions of Ukraine: innovative dimension: collective monograph]. Sumy. Tritoria (in Ukrainian)
14. The official site of the Ministry of Economy of Ukraine, Investment Department (2021). «Status of PPP implementation in Ukraine». Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (Accessed 24 May 2022).
15. Malin O. L. (2020) Analiz rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini ta sviti: yakisni zminy ta holovni trendy 2020 roku: Analitichnyi zvit [Analysis of the development of public-private partnership in Ukraine and the world: qualitative changes and main trends in 2020: Analytical report]. Odesa. (in Ukrainian)
16. International Food Policy Research Institute (2019). Otchet o hlobalnoi prodovolstvennoi polytyke. Kratkyi obzor [Global Food Policy Report. Short review].